

BÜTÜN YÖNLERİYLE
Çubuk ve Çevresi

ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
9-10 EKİM 2015 / ÇUBUK-ANKARA

Editörler

Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR | Dr. Tekin ÖNAL

BÜTÜN YÖNLERİYLE
ÇUBUK VE ÇEVRESİ
ULUSLARARASI SEMPOZYUMU
(9-10 EKİM 2015, ÇUBUK-ANKARA)

THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM
ON ALL ASPECTS OF
**ÇUBUK AND ITS
SURROUNDINGS**
(OCTOBER 9-10, 2015, ÇUBUK-ANKARA)

Editörler

Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR | Dr. Tekin ÖNAL

Ankara, 2016

Çubuk Belediyesi Yayınları

Atatürk Caddesi, Belediye İşhanı
Çubuk/ANKARA

Birinci Baskı
Temmuz 2016

ISBN: 978-605-61587-1-1

Ehl-i Beyt Mh. Ceyhun Atıf Kansu Cd.
1270 Sk. No: 1/8 Tel: 0.312.286 50 50
Çankaya/ANKARA

Basım
Kalkan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: 0.312.342 16 46 İskitler/ANKARA

Matbaa Sertifika No
16029

ONUR KURULU

Prof. Dr. Metin DOĞAN Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörü

Dr. Tuncay ACEHAN..... Çubuk Belediye Başkanı

THE HONORARY COMMITTEE

Prof. Dr. Metin DOĞAN Rector of Yıldırım Beyazıt University

Dr. Tuncay ACEHAN..... Mayor of Çubuk

DÜZENLEME KURULU

Başkan:

Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Ahmet KANKAL Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Zeki METİN..... Çubuk Belediye Başkan Yardımcısı

Doç. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Sıddık ÇALIK Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Arif DEMİR Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İsmail BAL Çubuk Belediyesi

Hayretin GÜLTEKİN Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü

ORGANIZING COMMITTEE

Chairman:

Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR Yıldırım Beyazıt University

Members:

Prof. Dr. Ahmet KANKAL Yıldırım Beyazıt University

Zeki METİN..... Deputy Mayor-Municipality of Çubuk

Assoc. Prof. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU Yıldırım Beyazıt University

Assist. Prof. Dr. Sıddık ÇALIK..... Yıldırım Beyazıt University

Assist. Prof. Dr. Arif DEMİR..... Yıldırım Beyazıt University

İsmail BAL Municipality of Çubuk

Hayretin GÜLTEKİN General Directorate of

Land Registry and Cadastre

BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Ahmet KANKAL Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Arif BİLGİN..... Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr.
Bakhytzhan SATERSHINOV Kazakistan Cumhuriyeti, Eğitim ve
Bilim Bakanlığı, Bilim Komitesi
Felsefe, Siyaset ve Ahlak Bilgisi
(Dintanu) Enstitüsü, Ahlak Bilgisi
(Dintanu) Bölümü Başkanı
Almatı, Kazakistan
- Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. M. Vedat GÜRBÜZ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ERAVCI..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ORÇAN..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Osman GÜMÜŞÇÜ..... Çankırı Karatekin Üniversitesi
Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Üçler BULDUK Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Yunus KOÇ..... Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Zeki Salih ZENGİN..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. İlhami TÜZÜN Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. M. Mete TAŞLIOVA..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Arif DEMİR Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Esmâ ÖZ..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İ. Ethem ARIOĞLU..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr.
Miyase KOYUNCU KAYA Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan Aydın..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Siddik Çalık..... Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Akhat SALIKHOV Rusya Bilimler Akademisi Ufa Bilim
Merkezi Tarih, Dil ve Edebiyat
Enstitüsü Doğu Elyazmalar
Bölüm Başkanı
Ufa-Başkurdistan Özerk Cumhuriyeti

- Aydın MAMMADOV Kültürel Mirasın Korunmasına
Destek İctimai Birliđi
Şeki-Azerbaycan
- Gülнар V. YULDİBAYEVA..... Rusya Bilimler Akademisi
Ufa Bilim Merkezi
Ufa-Başkurdistan Özerk Cumhuriyeti
Rusya Federasyonu
- Kadirbek KUNYPIYAULY..... Kazakistan Yazarlar Birliđi
Başkan Danışmanı,
An Arıs Yayın Evinin
Başkanı/Almatı-Kazakistan
- Melis ABAKİROV Tarihçi-Yazar
Bişkek-Kırgızistan Cumhuriyeti

SCIENTIFIC COMMITTEE

- Prof. Dr. Ahmet KANKAL Yıldırım Beyazıt University
- Prof. Dr. Arif BİLGİN..... Sakarya University
- Assoc. Prof. Dr.
- Bakhytzhan SATERSHINOV Doctor of Philosophical Sciences,
associate professor Head of
Department of Religion Studies,
İnstitute for Philosophy,
Political Science and Religion
Studies of Committee Science of the
Ministry of Education and Science of
the Republic of Republic of
Kazakhstan
Almaty-The Republic of Kazakhstan
- Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN Yıldırım Beyazıt University
- Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR..... Yıldırım Beyazıt University
- Prof. Dr. İlhami DURMUŞ Gazi University
- Prof. Dr. M. Vedat GÜRBÜZ Yıldırım Beyazıt University
- Prof. Dr. Mustafa ERAVCI..... Yıldırım Beyazıt University
- Prof. Dr. Mustafa ORÇAN..... Yıldırım Beyazıt University

- Prof. Dr. Osman GÜMÜŞÇÜ..... Çankırı Karatekin University
- Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ Hacettepe University
- Prof. Dr. Üçler BULDUK Ankara University
- Prof. Dr. Yunus KOÇ..... Hacettepe University
- Prof. Dr. Zeki Salih ZENGİN..... Yıldırım Beyazıt University
- Prof. Dr. İlhami TÜZÜN Kırıkkale University
- Assoc. Prof. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU Yıldırım Beyazıt University
- Assoc. Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA Yıldırım Beyazıt University
- Assist. Prof. Dr. Arif DEMİR..... Yıldırım Beyazıt University
- Assist. Prof. Dr. Esmâ ÖZ..... Yıldırım Beyazıt University
- Assist. Prof. Dr. İ. Ethem ARIOĞLU.. Yıldırım Beyazıt University
- Assist. Prof. Dr.
- Miyase KOYUNCU KAYA Yıldırım Beyazıt University
- Assist. Prof. Dr. Oğuzhan Aydın Yıldırım Beyazıt University
- Assist. Prof. Dr. Sıddık Çalık Yıldırım Beyazıt University
- Dr. Akhat SALİKHOV Russia Academy of Sciences
Ufa Science Center
Ufa, The Republic of Bashkortostan
- Aydın MAMMADOV Union Support The Conservation of
..... Cultural Heritage/Shaki-Azerbaijan
- Gülнар V. YULDIBAYEVA Russia Academy of Sciences Ufa
Science Center
Ufa, The Republic of Bashkortostan
- Kadirbek KUNIPİYAULI..... Writers Union Presidency of
Kazakhstan
Almaty-The Republic of Kazakhstan
- Melis ABAKİROV Historian and Author
..... Bishkek-The Kyrgyz Republic

İÇİNDEKİLER

Sempozyum Hakkında	VII
Sempozyum Programı	XIII
Sunuş	XV
İçindekiler	XVII

Sempozyum Açış Konuşmaları

Prof. Dr. Hüseyin ÇINAR-Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı	XXI
Dr. Tuncay ACEHAN-Çubuk Belediye Başkanı	XXIII
Cemal ŞAHİN-Çubuk Kaymakamı.....	XXVII
Prof. Dr. Metin DOĞAN-Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörü	XXIX
Halil ŞIVGIN-Sağlık Eski Bakanı	XXXI

BİLDİRİLER

Yrd. Doç. Dr. Bekir Gökmen Çubuk İlçesi'nin İdari ve Fiziki Coğrafya Özellikleri.....	1
Prof. Dr. Ahmet Kankal 15.-16. Yüzyıllarda Çubuk ve Çevresinde Yerleşme ve Nüfus.....	17
Prof. Dr. Hüseyin Çınar Osmanlı'dan Günümüze Çubuk Kazası'nın İdari Yapısı.....	43
Hayrettin Gültekin Çubukbazarı'ndan Çubuk İlçesi'ne (Nüfus ve Ekonomi).....	71
Prof. Dr. Emine Baydan Organik Yetiştiriciliğin Yararları ve Çubuk İlçesinin (Ankara) Organik Tarım Potansiyeli.....	123

İlkay Çağlar-Prof. Dr. Erdoğan Güneş Geleneksel Çubuk Turşusu Üretimi, Pazarlaması ve Geleceğinin Değerlendirilmesi	135
Prof. Dr. Sezai Kaya Hayvansal Gıdalarda İlaç Kalıntıları ve Tüketici Sağlığı	141
Prof. Dr. Ender Yarsan Ekolojik Kirliliğin Canlılar Üzerindeki Olumsuz Etkileri	161
Prof. Dr. Gıyasettin Aytaş Çubuk Yöresini Mesken Tutan Horasan Erenleri.....	171
Yrd. Doç. Dr. Sıddık Çalık Çubuk Sele Köyü'nde Bir Alevi Ocağı: Şah Kalender Dede Tekkesi	181
Prof. Dr. Durmuş Arık Çubuk ve Çevresindeki Halk İnanışları	191
Yrd. Doç. Dr. Arif Demir Tarih, Din ve Gelenek Perspektifinde Çubuk ve Çevresinde Müzikal Hareketlilik	209
Yrd. Doç. Dr. Arif Demir-Doç. Dr. Cenk Güray Çubuk ve Çevresinde Dini Musiki Yaklaşımları.....	229
Yrd. Doç. Dr. Dilek Öztaş / Prof. Dr. Mustafa Öztürk / Dr. Narin Hilal Özdağ / Dr. Ayşenur Baş / Doç. Dr. Salih Mollahaliloğlu Ankara İli Çubuk İlçesinin Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Eğitim ve Araştırma Bölgesi Olduğu Süre Boyunca (1977-Hacettepe Üniversitesi 1983) Sağlık Durumunun İncelenmesi	251
Prof. Dr. Mustafa Öztürk / Yrd. Doç. Dr. Dilek Öztaş / Dr. Narin Hilal Özdağ / Dr. Siyahmet Atlı / Doç. Dr. Salih Mollahaliloğlu Ankara İli Çubuk İlçesinin, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Eğitim ve Araştırma Bölgesi Kapatıldıktan Sonraki (1984-...) Sağlık Durumunun Günümüze Yansımaları.....	267
Doç. Dr. M. Mete Taşlıova Folkloristik Çubuk Monografisi Nasıl Olmalıdır?	283
Yrd. Doç. Dr. İ. Ethem Arıoğlu Ankara Savaşı, Yıldırım Bayezid ve Timur Üzerine Halk Anlatıları	311

Sevim Aydos	
Çubuk İlçesi Mutfak Kültürüne Genel Bir Bakış.....	319
Özlem Aydoğdu Atasoy	
Çubuk'ta Yaşayan Köy Projesi	347
Melis Abakirov	
Kökleri Birleşir (Kırgız-Türk İşbirliği Örneğinde)	359
Doç. Dr. Satershinov Bakhytzhan Menlibekogly	
Avrasyalı Göçebe Medeniyetin Tarihi Sosyo-Kültürel Yapılanması	363
Dr. Aydın Məmmədov	
İbn-i Arabşah'ın Ankara Savaşı'ndan Dönen Emir Timur'un	
"Gel-Gör-Gir" Kalesi'ni Kuşatması Hakkında Yazdıkları	369
Doç. Dr. Mustafa Özkan	
Cumhuriyet Döneminde Çubuk'ta Dinî Hayat.....	379
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Demir	
Osmanlı Dönemi'nde Çubuk Kazası Vakıfları	391
Yrd. Doç. Dr. Fahri Maden	
Ankara'da Bir Erenler Ocağı: Hüseyin Gazi Tekkesi ve Türbesi	407
İlyas Çügen	
Müderriş Hacı Ahmet Efendi (H. 1271/M. 1855-1939).....	441
Doç. Dr. Fatih Erkoçoğlu	
Çubuk'ta Ticânîlik.....	447
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Doğan	
Çubuk'ta Osmanlı Timar Uygulamaları.....	471
Doç. Dr. İsmail Kıvrım	
Nüfus Ceride Defterlerine Göre 19. Yüzyılın Ortalarında	
Çubuk Kazası'nın Nüfus Yapısı.....	503
Araş. Gör. Betül Tezcan	
Çubuk Şer'iyye Sicilleri (3-4 Numaralı)	537
Em. Albay Mehmet Arslantaş	
Birinci Dünya Savaşından Günümüze Çubuk'lu Şehit ve Gaziler.....	549

Doç. Dr. D. Ali Arslan / Yrd. Doç. Dr. Mustafa Çağlayandereli
Gülten Arslan

Ankara'nın Çubuk İlçesinin Demografik Yapısının Sosyolojik Tahlili 591

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Kalkan

Ankara Savaşı Öncesi-Sonrasında Emir Timur'dan

Geriye Kalan Numizmatik Materyaller 615

Doç. Dr. M. Şamil Yüksel

Şah ve Mat: "Çubuk 1402" 645

Araş. Gör. İhsan Seddar Kaynar

Çubuk Çayı'nın Tarihsel Öneminin Hatırlanması..... 657

Dr. Tekin Önal

Cumhuriyet Hükümetlerinin Çubuk'a Yaptığı En Büyük

Yatırımlardan Esenboğa Havalimanı ve Önemi 671

Doç. Dr. Saffet Yağız

Çubuk İlçesi ve Çevresinin Depremselliğine Genel Bakış..... 685

ANKARA SAVAŞI ÖNCESİ-SONRASINDA EMİR TİMUR'DAN GERİYE KALAN NÜMİZMATİK MATERYALLER

Mustafa Kalkan*

Özet

Emir Timur'un Anadolu'ya gelmesinden öncece bölge üzerinde siyasi bir nüfuzunun bulunduğu, bazı emirlerin ve beylerin itaat arz ettikleri bilinmektedir. Bu sebeple Anadolu Seferi öncesinde bölge hakkında her türlü bilgiye sahip olduğu ve bu minval üzere sefer hazırlıklarını tamamladığı görölmektedir. Ankara Savaşı öncesinde sikke darbettirdiği ve bu sikkeleri askerlerine dağıttırdığı, Anadolu'da, Kafkasya'da ve Gürcistan'da ele geçirilen sikkelerden anlaşılmaktadır. Mezkûr sahada bulunan sikkelerden elimizdekilerinin tamamı bakırdır.

Bu sikkeler arasında dünyada eŐi olmayan (unique) örnekler mevcuttur. Ankara Savaşı sona erdikten sonra Timuriler ile ticari ilişkilerin devam ettiği, Timur sikkeleri dışında Anadolu'da bulunan ve diğer Timurî sultanlarına ait olan sikkelerden de anlaşılmaktadır. Araştırmamızda Timurilere ait farklı sikke türleri incelenerek, stilistik özellikleri hakkında bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nümizmatik, Ankara Savaşı, Timur, Sultan Şahruh, Sultan Mahmut, Sultan Hüseyin.

* Yrd. Doç. Dr, Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
E-Posta: kalkan12@hotmail.com

NUMISMATIC MATERIAL REMAINED FROM AMIR TIMUR PRE AND POST PERIOD OF THE ANKARA WAR

Abstract

It is known that prior to his arrival to Anatolia, Amir Timur had already political influence upon the area and some amirs and begs declared submission. Therefore it is understood that he already had all kinds of information about the area prior to the Anatolian Campaign and he had completed the preparations for the excursion in this way. It is discovered from the coins captured in Anatolia, Caucasus and Georgia that he had had coins minted before the Ankara War and he had had them distributed to his soldiers. Whole coins we have including those found in the respected area are made of copper.

Among these coins some unique examples exist which lack any peer in the World. The fact that the commercial relations continued even after the end of the Ankara War is understood from the coins belonging to other Timuri sultans found in Anatolia. In our research different types of coins shall be analysed that belong to Timuris and information shall be provided about their stylistic characteristics.

Keywords: *Numismatic, Ankara War, Timur, Sultan Shabruh, Sultan Mahmood, Sultan Hussain.*

Giriş

Emir Timur, iyi eğitim aldığı ve soylu bir aileden geldiği için askeri yetenekleri daha çocukluk yıllarında şekillenmiştir. Köklü geleneklerin yaşatıldığı toplumlar arasında yetişen liderlerin askeri yeteneklerinin yan sıra siyasi davranış kalıplarını ve sezgileri zamanla edindikleri görülür¹. Moğol hâkimiyetinin bütün gücüyle Türkistan sahasını baskı altında tuttuğu bu dönemde, Timur keskin zekâsı ve ileri görüşlülüğü ile güçlenmeden Moğollara karşı koymayı stratejik bir hata şeklinde görmüştür². Bu sebeplere bağlı olarak zamanla askeri ve siyasi nüfuz edindikten sonra ülke yönetimini

¹ Stratejik öngörü için bakınız: Buribay Ahmedov, *Amir Temurni Yad Etib*, Uzbekiston İzdatelstvo, Toşkent, 1996, s. 2; Ahmet Gözli, *Kıbrıs Eskiçağı ve Jeopolitiği*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2011, s. 55.

² Şerafeddin Ali Yezidi, *Zafarnoma*, Müt. O. Buriyev, Kamalak Naşriyatı, Toşkent, 1994, s. 62; Musa Şamil Yüksel, "Arap Kaynaklarına Göre Timur ve Din", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXIII, S.1, Temmuz 2008, s. 241.

ele geçirmiş ve nüfuzunun yayılım alanını Türkistan, Altınorda, Kafkaslar ve Ortadoğu üzerinden Anadolu'ya yönlendirmiştir³.

“Anadolu'nun doğusunda Erzincan ve çevresinde bağımsız bir emir şeklinde varlığını devam ettiren Emir Mutahharten (bazı kaynaklara göre ise Taharten) vardı. Emir Mutahharten, Kadı Burhaneddin Ahmed'le mücadele halindeydi ve Karamanoğulları sebebiyle Anadolu'daki gelişmelerden olumsuz etkilendiğinden kendisi için koruyucu bulma çabası içerisindeydi. Bu sebeple 1386-87 yılından beri de Emir Timur ile ilişki içerisinde bulunuyordu”.⁴ Erzurum'un işgalinden sonra Timur'un elçisine itaat arz ederek bağlılık bildirmiş, Van'ı işgali sırasında Mutahharten'in elçisine Timur, değerli hediyelerden oluşan ihسانlarda bulunmuştu. Mutahharten'in Uygur soylu olduğu düşünülmektedir⁵. Timur, Ankara Savaşı öncesinde de Anadolu'ya ve yakın bölgelere saldırılar düzenlemiş önceden temas kurduğu Erzincan hâkimi itaatini arz ederek aman dilemiştir.

Osmanlı Sultanı Yıldırım Bayezid, Kadı Burhanettin'in çabalarıyla askeri ittifak oluşturarak Timur'un gücünü kesme yollarını aramıştır. Her iki tarafta askeri güç olarak birbirini tanımaktadır, Erzurum'a yaklaşan Timur'a Toktamış'ın hareket ettiği haberi ulaştınca Memluklu ve Osmanlı güçleri ile çarpışmaya girmeden hızlı bir şekilde ülkesine hareket etmiş, oradan da Altınorda üzerine saldırmıştır.⁶

Timur'un saldırılarında ve daha sonraki tarihlerde Anadolu'ya⁷ düzenlenen saldırılarda görülen sikkelerin yanı sıra Şahruh dönemi sonrası sikkeler de Kafkaslar, Erzurum, Erzincan, Malatya, Mardin Sivas, Kayseri ve Ankara'da ele geçirilmiştir. Emir Timur'un askerlerinin geri dönüşü ve Timur'un ölümünden sonra Anadolu'da bulunan 32 sikkenin stilistik hususiyetleri ve önemi bu araştırmamızda değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Timur'un 1393-4 yılları arasında Anadolu'ya gelişi öncesinde mi yoksa sonrasında mı olduğu belli olmayan bir tarihte Erzincan emiri Mutahharten, Timur adına sikke darbettirmiştir. Sikke gümüş kalitesi ve darb özellikleri yönüyle oldukça iyi bir tasarıma sahiptir. Bu da Anadolu'da dolaylı da olsa Timur'un Ankara Savaşı'ndan 9 yıl önce bazı bölgelerde hâkimiyet sağladığı ve belirli bir etkiye sahip olduğunu açıkça göstermektedir.

³ İbni Arabşah, *Acaibu'l Makdur fı Nevaib-i Timur (Bozkırdan Gelen Bela)*, Çev. A. Batur, İstanbul, 2012, s. 57.

⁴ Saadettin Baştürk, “Timur'un Ortadoğu-Anadolu Seferleri, Bu Seferlere Karşı Koyma Çabaları ve Sonuçları”, *History Studies*, Ortadoğu Özel Sayısı / Middle East Special Issue 2010, s. 15.

⁵ Y. Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar, Eratna Devleti, Kadı Burhanettin Devleti, Mutahharten ve Erzincan Emirliği*, C. II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989, s. 252.

⁶ Hayrunnisa Alan, “Timur'un Toktamış Üzerine Seferleri ve Altın Orda'nın Yıkılması Meselesi”, *Bilgi*, Güz 2003, s. 133.

⁷ Halil Çetin, *Ankara Savaşı ve Timur'un Anadolu Seferi*, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2012, s. 68-102.

Sikkenin çapı 17-18 mm, 1.7 gr ağırlığındadır ve yüksek ayarlı gümüştür.

Kalıp cümle şeklinde sikkenin ön yüzünde görülen yerde La ilaha illallah Muhammed Resulallah, üstte Hz. Ebubekir, altta Hz. Osman, solda Hz. Ömer, sağda Hz. Ali yazılıdır. Emir Timur ve Sultan Mahmud Han adına Erzincan'da darbedilen sikkenin tarihi silinmiştir. (www.zeno.ru. #51211).⁸

Çapı 17 mm, Ağırlığı 1,48 gr ağırlığındadır ve yüksek ayarlı gümüştür.

Emir Timur ve Sultan Mahmud Han. Allah tektir, Muhammed O'nun elçisidir. Timur Küregen adının etrafında Hz. Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'nin adı zikredilmektedir. Çemişkezek'te darp edilmiştir.⁹

سلطان محمود خان لا اله الا الله محمد رسول الله
تیمور کورکان ضرب چمیشکزه ابوبکر عمر عثمان علی

Emir Timur, Semerkant'tan 10 Eylül 1399 yılında ayrılarak Azerbaycan-Kafkaslar üzerinden (1400 yılını Karabağ'da geçirmiş) Anadolu'ya girmiş Bingöl üzerinden

⁸ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=51211>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Timur with Mahmud Khan 790-807AH » citing Mahmud Khan during his lifetime, before 800AH » akçe, Erzincan.

⁹ Erol Olcaş, Gültekin Teoman, "Dört Adet Nadir Sikke", 19. 01. 2009, s. 2. <http://www.izmirnumismatik.org/makaleler/4%20Adet%20Nadir%20Sikke.pdf>.

Erzincan-Sivas'a doğru hareket etmiştir. Daha sonra Dımaşk ve Halebe yönelerek buralarda bazı askeri harekâtlarda bulunduktan sonra tekrar Mardin'e geri dönmüştür.¹⁰ Timur, Sultan Bayezid'in askeri hazırlıklarını tamamlayarak hareket ettiğini öğrenince Kayseri, Kırşehir üzerinden gelerek Ankara kuşatmasını kaldırmış ve Çubuk ovasına çekilmiştir. Çubuk Ovası'nda 28 Temmuz 1402 yılında Cuma günü vukubulan savaş, daha üstün bir askeri güce sahip olan Timur'un kesin hâkimiyeti ile sonuçlanmıştır.

Timur'un askeri faaliyetlerine fazla değinmeden konumuzu teşkil eden nüvizmatik materyaller üzerinde yoğun bir şekilde durulacaktır. Türkiyede Timur dönemi üzerine otorite olan değerli hocamız İsmail Aka'nın yetiştirdiği akademisyenler dönemin bütün teferruatına hâkimdirler¹¹. Önceden düzenlenen Çubuk Sempozyumlarında da Ankara Sancağı'nın Osmanlı dönemindeki durumu, toprak sistemi, Ankara Savaşı ve diğer konular bütün yönleriyle ele alınmaya çalışılmıştır.¹²

Timur'un Anadolu üzerine hareketi öncesinde yaptığı askeri hazırlıklar sırasında teşkil edilen ordu için farklı eyaletlerden asker topladığı bilinmektedir. Namengan, Buhara, Semerkant, Buhara, Şaş (Taşkent), Mergulan, Andican, Harezmi, Fergana vd şehirlerden orduya katılan askerler için sefer öncesinde dağıtılan ücretler gümüş (dirhem) ve bakır (fels-fülüs) sikkelerden oluşmaktadır. Altın sikke farklı normlarda (dinar) nadiren görülmekte ve genellikle de sarayda kullanılmaktadır.

#79239: H. 781/1379 Khwarizm, fractional Dinar, Timur Citing the Chaghatayid ruler
Suyurghatmish. #70344: H. 782/1380, Timur with Suyurghatmish.¹³

Emir Timur'un yaşamında görülen sadelik sikkelerinde de dikkat çekmektedir. Ağırıklı olarak sikkelerinde "emir" unvanını kullanan Timur'un Özbek hattı ile darbedilen stilistik özellikleri, dönemin diğer sikkelerinden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır.

¹⁰ İbni Tagrıberdi, *En Nücumu'z Zahire (Parlayan Yıldızlar)*, Çev. A. Batur, Selenge Yayınları, İstanbul, 2013, s. 327-356; İsmail Aka, *Timur ve Devleti*, TTK Yayınları, Ankara, 2000, s. 22-31, 31-33.

¹¹ Hayrunnisa Alan, Musa Şamil Yüksel ve Halil Çetin, Timuriler üzerine çalışan değerli akademisyenler arasındadır.

¹² Mehmet Doğan, *Ankara Sancağı'nda Tımar Sisteminin Dönüşümü*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara, 2006, s. 40.

¹³ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=70344>. Special projects » Khwarizm Numismatics » Timurid 781-900 AH» Timur » AV, <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=79239>. Special projects » Khwarizm Numismatics » Timurid 781-900 AH » Timur » AV.

Timur sikkelerine giriş yapmadan Timur'un Çağataylar adına ülke yönetiminde Barlas boyuna mensup olan ve önemli rol oynayan babası Turagay'ın yanında yetiştiğinin zikredilmesi gerekir. Daha sonra Maverünnehir'in Tuğluk Timur döneminde işgali sırasında Moğollara itaat ederek ülke yönetiminde rol almaya başladığı görülür. Zamanla etkisini perçinleyerek Moğol soyundan gelen Suyurgatmış'ı (1360) han olarak tahta çıkarıp ülkeyi kendisi yönetmiştir¹⁴. Akabinde dönemin geleneğine uygun olarak yönetimde hak iddia edebilmek için Altınorda soyundan gelen Kazan Han'ın kızı olan Saray Mülk Hanımla evlenmiş ve Moğollara damat (küregen) olmuştur. Tek başına iktidarı ele geçirmesinden sonra (1397) ülkesinde yönetimi sağlamlaştırmış ve askeri ilerleyişine başlamıştır.

Aradan geçen yıllar içinde dört oğlu olmuş, Mirza Cihangir 1376, Mirza Ömerşeyh 1394, Mirza Miranşah 1396 yılında vefat etmiş oğullarından sadece Mirza Şahruh babasının ölümünü görmüştür, diğerleri babaları hayattayken askeri mücadeleler sırasında can vermişlerdir.¹⁵ Oğullarından Mirza Cihangir'in oğlu olan Muhammed Sultan, 1398 yılında bugünkü Kırgızistan'ın Aşpara şehrinde Kırgızlarla giriştiği savaşları kazanmıştır. Torunu Muhammed (Mahmut) 13 Mart 1403 yılında sefer dönüşü sırasında ülkesine dönerken yolda ölmüştür. Evladının ve torununun hatırasını canlandırmak için kendisi hayattayken Muhammed (Mahmut) Sultan adına sikke kestirmiştir.¹⁶

¹⁴ Mirzo Uluğbek, *Türt Ulus Tarihi*, Müt. B. Ahmedov, N. Norkulov, Çulpon Naşriyeti, Toşkent, 1994, s. 325, 326.

¹⁵ Zsombor Tibor Rajkai, *The Timurid Empire and the Ming China: Theories and Approaches Concerning the Relations of the Two Empires*, Budapest Monographs in East Asian Studies, 2007, s. 115.

¹⁶ İrpan Tuhtiyev, *Temur va Temuriylar Sulolasining Tangalari*, Fan Naşriyeti, Toşkent, 1992, s. 15; Hayrunnisa Alan, "Timurlu Döneminde Hükümlerlik Anlayışı", *Ölümünün 600. Yılında Emir Timur ve Mirası, Uluslararası Sempozyumu*, Mimar Sinan Üniversitesi 26-27 Mayıs 2005, İstanbul 2007, s. 18.

Unvan	İsim	Hükümdarlık Süresi
Emir امير Timur Lenk تيمور لنگ	Timur Bey Gurkani تيمور بيگ گورکانی	1370-1405
Emir امير	Pir Muhammed bin Cihangir Mirza پير محمد بن جہانگیر ميرزا	1405-1407
Emir امير	Halil Sultan bin Miranşah خليل سلطان بن ميران شاه	1405-1409
Emir امير	Şahruh Mirza شاهرخ ميرزا	1405-1447
Emir امير Uluğ Beğ الغ بيگ	Mirza Muhammed Tark ميرزا محمد طارق	1447-1449

	Hicri _____	Miladi _____
Kutbeddin Timur Küregen		
Suyurgatmış (Ortak Saltanat Dönemi)	771	1369/1370
Mahmut	790	1388
Timur (Tek Başına)	800	1397
Halil	807/812	1404/1409
Şahruh	807	1404/1405
Uluğ Beğ	850	1447
Abdüllatif	853	1449
Abdullah	854	1450
Ebusaid	855	1452
Ahmet	872	1467
Mahmut	900	1494
Şeybani Hanlığı Dönemi	906	1500 ¹⁷

Emir Timur hâkimiyet süresinin sonuna kadar Moğol soylu olmadığı için han, sultan gibi unvanları kullanmamıştır. Daha sonra adına darbedilen sikkelerde bu unvanlar

¹⁷ B. Ahmedov, *Tarihden Saboklar*, Toşkent, 1994, Ukutuvçi Naşriyeti, Toşkent, 1994, s. 426-428; <https://tr.wikipedia.org/wiki/Timur>; Stanley Lane-Poole, *Catalogue Oriental Coins in the British Museum*, Volume VII, Longmans & Co., Paternoster Row; B. M. Pickering; London, 1882, s. 3.

görülmür.¹⁸ Ankara Savaşı'ndan galip olarak ayrıldıktan sonra Ankara, Amasya, Bursa gibi illerde adına sikkeler basılmıştır. Mevcut sikkeler, dönemi göz önünde tutulduğunda gümüş kalitesi açısından oldukça yüksek bir ayar olarak kabul edilebilecek 925 ayar üzerinden darbedilmiştir. Aşağıda örneklerini verdiğimiz sikkeler elimizde mevcut değildir fakat Anadolu'da darbedilen sikkeler ile Maverünnehir bölgesinde darbedilenleri görebilmeniz amacıyla üç örnek karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Timur'un saray için bastırıldığı sikkelerin büyük bir kısmı gümüşten darbedilmiştir ama Maverünnehir'de kullanılanları gümüş ayarı ve basım kalitesi yönüyle iyi bir işçiliğe sahip değildir.

Bunun yanı sıra onun döneminde ya da daha sonra az da olsa Timur adına kesilen sikkeler vardır ki bunlar arasında bakır ve bronz alaşımlılarda bulunmaktadır. Aşağıda Anadolu'nun farklı şehirlerinde darbedilen sikke örnekleri verilmiştir.

Timurîler, H. 806-808/1404-1406.
Timur Han Küregen/Muhammed ibn
Bayazıd Han/Halledallahü mülkehü
Bursa (1.17 gr).

Timurîler, H. 804-806/1402-1404.
Engüriyye (Ankara). Emiri azam/
Timur Küregen/Halledallahü mülkehü/
Darb Engüriyye.

Timurîler, H. 804-806/1402-1404.
Engüriyye (Ankara). Emiri azam/Timur
Küregen/ Halledallahü mülkehu/Darb
Engüriyye (1.33 gr).

Timurîler, H. 804-806/1402-1404.
Amasiya (Amasya). Emiri azam/Timur
Küregen/ Halledallahü mülkehu/Darb
Amasiya (1.67 gr).¹⁹

¹⁸ Beatrice Forbes Manz, "Timur ve Hâkimiyet Sembolü", Çev. M. Şamil Yüksel, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XV (2000), s. 58.

¹⁹ <http://www.zeno.ru/showphoto.php?photo=122374/122375/122376/122380>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Timur with Suyurghatmish 771-790AH.

لا اله الا
 [محمد] رسول الله
 ابو بكر

Kalıp cümle şeklinde sikkenin ön yüzünde görülen satırlarda La ilaha illallah Muhammed Resulallah, üstte Hz. Osman, altta Hz. Ebubekir, solda Hz. Ömer, sağda Hz. Ali yazılıdır. Bazense altta yukarıda görüldüğü gibi Hz. Ali, solda Hz. Osman yazılmıştır.²⁰

ابو بكر | عثمان | علي | عمر

Sikkelerde Emir-i azam Timur Küregen Halledallahü mülkehü. Darb Ankara, Amasya ve Bursa yazılıdır.

امير
 كوركان خلد الله
 ملكه

Emir Timur tahta çıkmadan önce hakim sıfatına haiz olan Siyurgatmış döneminde de şu cümlelerle kendisinin taht ortağı olduğunu vurgulamış ama geleneği bozmadan Moğol hanının adını han unvanıyla önden zikretmiştir.²¹

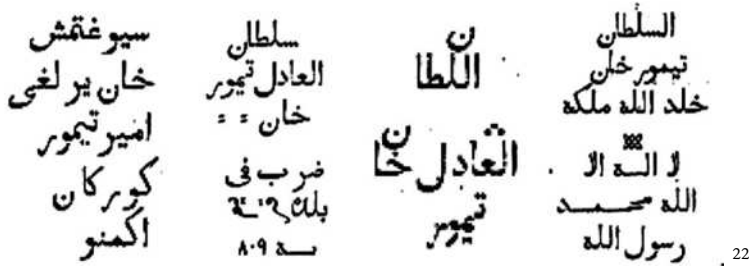
السلطان العادل | سيورغاتمش خان | [ن] | [تبه] اورك [ور] كان

Sultan'ül adil Siyurgatmış Han Timur Küregen.

²⁰ Erol Olcaş, Gültekin Teoman, "Dört Adet Nadir Sikke", 19. 01. 2009, s. 2. [http:// www.izmirnumismatik.org/makaleler/4%20Adet%20Nadir%20Sikke.pdf](http://www.izmirnumismatik.org/makaleler/4%20Adet%20Nadir%20Sikke.pdf).

²¹ Hayrunnisa Alan, "Timur'un Toktamış Üzerine Seferleri ve Altın Orda'nın Yıkılması Meselesi", *Bilig*, Güz 2003, s. 119.

Bazı sikkelerde de.

Sultan Timur Han halledallahü mülkehu/Lailaha İllallah Muhammed Resulallah. Sultan'ül adil Timur. Sultan'ül adil Timur Han/Darebe fi beledi Kırım, sene 809. Siyurgatmış Han yârğı (yarlığı) Emir Timur Küregen ekmenü (benim sözüm)

şeklinde ifadeler vardır.²³

Emir Timur adına yirmi farklı başkent ve şehirde altın, gümüş-bakır sikke darbedilmiştir. Bu şehirler: Astarabad, Bakü, Bakuba, Bağdat, Basra, Herat, Damğan, Derban (Derbent), Yezid, İsfahan, Kaşan, Kum, Mardin, Sova, Sultaniye, Tebriz, Hoy, Şebinkara (Şebinkarahisar ?), Şiraz ve Şemahâdır.²⁴

Bu kalıp ifadelerden sonra şimdi sırasıyla üzerinde duracağımız sikkelerin özelliklerini, kimlere ait olduklarını, tarihlerini, nerelerde kesildiklerini, metal özelliklerini ve bazı örnekleri unik (unique) (RRRRR) eşsiz yapan hususiyetlerini sıralayalım. Timur dönemine ait olan elimizdeki sikke sayısı 32'dir. Bu sikkelerin 1'i 823 (1420), 9'u 832 (1429), 1'i 890-920 (1485/1514), 1'i 898/899 (1493-4), 4'ü 899/900 (1494/5), 1'i 901-906 (1496/1501), 1'i 902 (1497) 1'i 906-964 (1501/1557), 1'i 907 (1502), 2'si 910 (1505) hicri-miladi yıllarına ve 10'u ise bilinmeyen dönemlere aittir. Bazı sikkeler, Timur'un hâkimiyet yıllarına aittir ve Hicri 771 ile 807 seneleri arasında tarihlenmektedir. 10 sikke tarihlenememiştir ve bunlar anonim olarak bilinen sikkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca diğer sikkeler arasında dört rare (RRRR çok çok nadir) beş rare (RRRRR hiç olmayan) sikkeler mevcuttur. Ahıskalı Mihrali Bey Koleksiyonunda yer alan sikkeler, ilk kez bu sempozyumda ilmi literatüre kazandırılacaktır. Bu koleksiyon, Türk tarihine ait 539 sikke ve 270 civarında küçük eserden oluşmaktadır.

1 tanka (dirhem) AR (gümüş sikke) = 6 dengi AE (bakır sikke) = 24 (bakır sikke) AE = 1 dinar.²⁵

²² P. Savelyev, Moneti, Djuçidov, Djatagaidov, Djelairidov i Drugiya Obraşavşiyasiya v Zolotoy Ord v Epohu Tohtamışa, Vıp II, Sankpeterburg 1858, s. 262.

²³ P. Savelyev, Neizdannıya Djuçiskıya Moneti iz Raznih Sobraniy, Vıp III, Sankpeterburg 1858, s. 329, 330.

²⁴ İrpan Tuhtiyev, Temur va Temuriylar Sulolasining Tangalari, Fan Naşriyeti, Toşkent, 1992, s. 11-14.

²⁵ W. Hinz, İslam'da Ölçü Sistemi, Çeviren: Acar Sevim, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları No 21, İstanbul, 1990, s. 13.

Ankara Savaşı'na gelen asker ya da komutanlardan günümüze kadar ulaşanlar arasında nümizmatik literatüründe dünyada başka bir örneği görülmemiş sikkeler de yer almaktadır. Bu sikke, şaşkınlık yaratan bir basım tekniğine sahiptir. Timur, Buhara ve Şaş (Taşkent) şehirlerini şerefliendirmek düşüncesiyle zikredilen sikkeyi darbetmiştir. Timur'un darbettirdiği sikkeler arasında bir ya da iki şehri onurlandırmak adına başka bir sikke örneği mevcut değildir. Timur için Kafkasya ve Anadolu seferleri zor geçecek askeri hareketler olarak görülmemiştir. Timur dönemi sikkeleri üzerine çalışan nümizmatik otoriteleri şaşkıncıdır, Timur neden böyle bir sikkeyi Anadolu seferine çıkmadan önce darbettirmiştir ya da bu sikkeler başka bir bölgeye düzenlenen sefer öncesinde mi kesilmiştir. Bu cevabını aradığımız bir sorudur, diğer soru ise acaba bu sikkeler Timur adına sonradan darbedilen anonim sikkelerden biri midir. Bilindiği üzere Timur adı ile oğulları ve torunları tarafından da dedeleri adına sikkeler darbettirilmiştir.

Timurî Sikkeleri ve Darp Özellikleri

İlk resim, dünyada başka örneği olmayan bir sikke olarak karşımıza çıkıyor. Genel özellikleri, diğer Timurî sikkelerine benziyor olması sebebiyle Trilon B ile temizlenene kadar anlaşılammıştır. Daha sonra Timur darplarında görülen arka yüzdeki "Buhara" yazısı dışında diğer tarafta yer alan "Şaş-Taşkent" kelimesi okununca anonim olarak bilinen sikkelerden bu yönüyle belirgin bir şekilde ayrıldığı görülmüştür. Bilindiği gibi Emir, Semerkand şehrine büyük önem vermiş bu amaca matuf olarak da Şehri Sebz-Sebiz (Keş) şehrini terkederek Semerkant'a taşınmıştır.²⁶

Uzun seferlerden elde edilen ganimetleri ve buralardan toplanan âlimleri, sanatkârları, ustaları kendi merkezi Semerkand ve civarını mamur hale getirmek için kullanmıştır. O (Timur) Hindistan'da ele geçirilen esirler arasından taş ustalarını kendi payına ayırtmıştır.²⁷

Mevcut sikke oldukça ilginçtir ve bugüne kadar görülen türden bir sikke değildir. Prof. Dr. P. Petrov, bu sikkeyi "Timur sikkeleri açısından bakıldığında *"sıradışı bir fan-tezi"* olarak tanımlamaktadır.²⁸ 100.000 üzerinde Timurî sikkelerini gözden geçirmeme rağmen Timurîlere ait nümizmatik materyal arasında gördüğüm ilk sikke" şeklinde bir açıklamada bulunmuştur. Sikkenin bir tarafında Şaş (Taşkent), diğer yüzünde ise Buhara yazılıdır.

²⁶ Hayrunnisa Alan, "Timurlularda Vezirlik Müessesesi", XIV. Türk Tarih Kongresi, C. I, Ankara 9-13 Eylül 2002, s. 102.

²⁷ Hayrunnisa Alan, "Timurluların Bilim ve Sanata Yaklaşımları ve Bazı Son Dönem Sanatkârları", *Bilgi*, Yaz 2004, S. 30, s. 153.

²⁸ www.rasmir.com. <http://rasmir.com/FORUM/index.php?/topic/8110-timuridi-ii-drugie-15-monet/>

Resim 1: Çapı 26 mm, Ağırlığı 5. 3864 gr. Metal: (Bakır) AE.

İkinci resim, Şahruh dönemine aittir 832 tarihlidir, dengi darb Buhara'da bakır olarak kesilmiştir, kondisyonu mükemmeldir. Sikkenin diğer tarafında Şahruh Sultan adı yer almaktadır. Sene fit'tarih 832 şeklindedir. Bu sikkeler, fülüs-ı adliye olarak da bilinirler. Nadirlik derecesi bir rare (R) olarak tanımlanmıştır. Şahruh sikkeleri görüldüğü üzere Astarabad, Yezid, Kaşan, Kirman, Sebizvar, Sova (Sava), Semerkand, Sultaniye, Tebriz ve Şiraz şehirlerinde darbedilmiştir.²⁹ Bu sikke 4, 5, 9, 10, 12, 21, 26 nolu sikkelerle aynı şekilde darb edilmiştir. Zikredilen sikkelerin tamamı Hicri 832 yılına aittir.

Resim 2: Şahruh Sultan (807-850) Çapı 25.5 mm, Ağırlığı 5. 3472 gr. Metal: AE. R.³⁰

Timuri-Sahruh Sultan, Darb Yeri: Buhara, Hicri 832/1429. Sikke Türü: Adliye. Anonim sikke

www.zeno.ru. #8537.³¹

²⁹ İrpan Tuhtiyev, *Temur va Temuriylar Sulolasining Tangalari*, Fan Naşriyeti, Toşkent, 1992, s. 19-21.

³⁰ Musa Şamil Yüksel, "Şahruh'un Sunni Canlandırma Siyaseti", *Tarih Okulu*, Sonbahar 2009, S. V, s. 98.

³¹ Büyük sikkelerin yanında verilen küçük sikkeler, büyük sikkelerin okunamayan yerlerinin daha iyi şekilde görülerek alan uzmanları tarafından okunabilmesi amacıyla www.zeno.ru'dan # şeklindeki işaret ve numaralarıyla alınarak verilmiştir. Zeno. ru. numizmatik sahasında dünyanın en büyük sikke bankası ve veri tabanıdır. Diğer değerli ikinci site ve veri tabanı ise www.rasmir.com'dur. Bu sitede, kazılarda bulunan sikkeler, alan uzmanları tarafından okunur ve tasnif edilerek Numizmatik literatürüne kaydedilir. Dünyada ilk kez bulunan ve başka bir örneği olmayan (unique) sikkeler, alan otoriteleri tarafından yayınlanarak bu disiplinin gelişimi devam ettirilmeye çalışılmaktadır. <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=8537>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Shahrukh 807-850AH » Copper fals.

<p>لا اله الا الله محمد رسول الله</p>	<p>ضرب السلطان الاعظم شاه رخ بهادر خلد الله ملكه وسلطانه سوزوار سنة ٨٣٠</p>	<p>ضرب السلطان الاعظم [ه]بر شاه رخ بهادر خلد الله وسلطانه غوارزم ملكه ٨٣٣</p>	<p>ضرب السلطان الاعظم شاه رخ [ه]بر الله ملكه وسلطانه سنة ٨٣٧</p>
---	---	---	--

Darebe Sultan'ül azam Şahruh (Yezid) Bahadır halledallahü mülkehu ve sultanehu, sene 837.

Darebe Sultan'ül Ali Emir Şahruh Bahadır halledallahü mülkehu ve sultanehu, Harezmi 833.

Darebe Sultan'ül azam Şahruh Bahadır halledallahü mülkehu ve sultanehu, Sebzar, sene 820.

Lailahe illallah Muhammed Resulallah.³²

<p>ضرب ارزنجان في سنة ٨٤٥ لسلطان الاعظم شاه [رخ] خلد ملكه وخلا[ته]</p>	<p>سنة في ٨٥٢ .. تيمور كورگان الغ بك كورگان بن هراة سورمو</p>	<p>ضرب [ال]سلطان الاعظم الخاقان الاعدل مرشد الدين [س]سلطان عبد الله بهادر خلد الله ... قند وسلطانه سمر ٨٥٤</p>
--	---	--

Darebe sultan'ül azam el hakan el adil mürşid'din Sultan Abdullah Bahadır halledallahü (mülkehu ve) sultanehu, Semerkand, sene 854.

Sene fi 852. Timur Küregen Hamdül Sağ Beg Küregen bin Surmu (Surku), Herat.

Darebe Erzincan fi sene 845. Sultan'ül azam Şahruh halledallahü mülkehu ve hafetehu.³³

<p>[ض]رب [ال]سلطان الاعظم سلطان ابو سعيد كورگان خلد الله تعالى ملكه قند وسلطانه سه [ر]</p>	<p>السلطان الاعظم سلطان احمد كورگان خلد الله تعالى ملكه [ه] وسلطانه بخا ..</p>	<p>ضرب السلطان الاعظم سلطان على بهادر خلد الله تعالى ... وسلطانه</p>
--	--	---

Sultan'ül azam Sultan'ül Ali Bahadır halledallahü teali (?) ... ve sultanehu. ...

Sultan'ül azam Sultan Ahmed Küregen halledallahü teali mülkehu ve Sultanehu Baha ...

Darebe Sultan'ül azam Sultan Ebusaid Küregen halledallahü teali mülkehu ve Sultanehu,

Semerkand.³⁴

³² Stanley Lane-Poole, *Catalogue Oriental Coins in the British Museum*, Volume VII, Longmans & Co., Paternoster Row; B. M. Pickering: London, 1882, s. 22, 27, 28.

³³ Stanley Lane-Poole, *a. g. e.*, s. 30, 38-39.

³⁴ Stanley Lane-Poole, *a. g. e.*, s. 40, 42-43.

[السلطان] لا اعظم	ضرب	بود	سلطان
حسين بهادر خان	السلطان الاعظم	به هراة	معظم شاه بهادر
خاندان ملكه وسلطانہ	[ابوس] عید	... كوركان	خلد الله ملكه
سنة ۷۸۵ سلطانہ	۹۰۰	سكة بدخشان

Sultan Muzaffer Şah Bahadır halledallahü mülkehu senete (sekete) Bedaşan.

Bud bi (bihi) Herat 900. Darebe Sultan'ül azam EbusaidKüregen.....sultanehu.

Sultan'ül azam Hüseyin Bahadır Han halledallahü mülkehu ve sultanehu sene 785 (?).³⁵

Yukarıda zikredilen isim ve unvanlar, Timurî sikkelerinin ön ve arka yüzünde görülen darb yeri ve tarihleriyle tamamlanmış bazı örnekleridir.

Üçüncü resim, Timur sikkeleri ile Afgan sikkeleri arasında özel bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha çok Timur'un hâkimiyeti altındaki topraklar arasında yer alan Hisar sikkelerine benzemektedir. Meskûkât uzmanları benzeri sikkelerin Afganistan topraklarında Timur'a tabi olan yerel beyler tarafından da darbedilmiş olabileceğini belirtmektedirler. Bakırdır ve çiçek süslemeleri ile nakşedilmiştir, diğer yüzünde Semerkand yazısı bulunmaktadır. Bu sikke ile 11 numaralı sikke aynı tarihlere aittir, sadece aralarında stil farkı mevcuttur.

Resim 3: Mahmut (899-900). Çapı 25.5 mm, Ağırlığı 4. 8310 gr. Metal: AE. R.

Darb Yeri: Semerkand, Hicri 898/899/1493-1494.

Anonim Sikke. www.zeno.ru. # 100446/79922/23752.³⁶

³⁵ Stanley Lane-Poole, *a. g. e.*, s. 46.

³⁶ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=100446/79922/23752>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Anonymous. Samarqand AH898, Timurid anonymous AE Fals.

Dördüncü resim, Sultan Mahmut (899-900) dönemine aittir. Sikke Semerkand şehrinde darbedilmiştir ve Hicri 898/899 tarihlidir. Anonim sikke olarak bilinen paranın ön yüzünde Semerkand, arka yüzünde ise sultanın adı zikredilmektedir.

Resim 4: Şahruh Sultan (H. 807-850). Çapı 22 mm, Ağırlığı 4. 3001 gr. Metal: AE. R.
Timuri-Sultan Şahruh, Darb Yeri: Buhara, Hicri 832/1429. www.zeno.ru. # 48481/8537.³⁷

Beşinci resim, ikinci sikke ile benzer stilistik özelliklerle kesilmiştir. Şahruh dönemine³⁸ aittir 832 tarihlidir, dengi darb Buhara'da bakır olarak darbedilmiştir, kondisyonu mükemmeldir. Sikkenin diğer tarafında Şahruh Sultan adı (Şahruhiye) yer almaktadır. Sene fit'tarih 832 şeklindedir. Bu sikkeler fülüs-ı adliye olarak bilinirler. Bir rare olarak tanımlanmıştır.

Resim 5: Şahruh Sultan (H. 807-850). Çapı 25.3 Ağırlığı 4. 5894 gr. Metal: AE. R.

Timuri-Sultan Şahruh, Darb Yeri: Buhara, Hicri 832/1429.
Anonim Sikke. www.zeno.ru. # 8537/48481.³⁹

³⁷ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=48481/8537>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Bukhara.

³⁸ M. Şamil Yüksel, *Timurlular'da Din-Devlet İlişkisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 29.

³⁹ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=8537/48481>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Shahrukh 807-850AH » Copper fals.

Altıncı resim,**Resim 6:** Çapı 28 mm, Ağırlığı 4. 3948 gr. Metal: AE. RRRR.Timurî, Anonim Sikke. www.zeno.ru. # 44679.⁴⁰**Yedinci resim,****Resim 7:** Çapı 21.5 mm, Ağırlığı 2. 9445 gr. Metal: AE. R.Timurî/Moğol, Darb Yeri: Belh. . www.zeno.ru. # 158770/133414.⁴¹

Sekizinci resim, tipik Timurî sikkesi olarak bilinmektedir. Hicri 823 yılında, Semerkand şehrinde darbedilmiştir. Şahrüh dönemine (H. 807-850) aittir. Bakır olarak darbedilmiş olan sikkenin üzerinde Adil, Semerkand yazılıdır. Diğer tarafında ise damga ve yıldız şeklinde bir figür bulunmaktadır.

⁴⁰ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=44679>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Anonymous.

⁴¹ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=158770/133414>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Samarqand.

Resim 8: Şahruh Sultan (H. 807-850). Çapı 20.5 mm, Ağırlığı 4. 4878 gr. Metal: AE. R.

Timurî, Darb Yeri: Semerkand (ayrıca aynı sikkeler Buhara, Karşi, Termiz, Harizm, Şehrisebz, Şahruhiye'de de darbedilmiştir), Hicri 823/1420, Ölçü Birimi: Nim dengi: Adliye. Anonim Sikke.

[www.zeno.ru. # 106015/43465](http://www.zeno.ru/#106015/43465).⁴²

Dokuzuncu resim,

Resim 9: Şahruh Sultan (H. 807-850). Çapı 23.5 mm, Ağırlığı 6. 0565 gr. Metal: AE. R.

Timurî-Sultan Şahruh, Darb Yeri: Buhara, Hicri 832/1429. Anonim Sikke. [www.zeno.ru. # 48481](http://www.zeno.ru/#48481).⁴³

Onuncu resim,

Resim 10: Çapı 24 mm, Ağırlığı 5. 8426 gr. Metal: AE. RR.

Timurî sikkesi, Darb Yeri: Buhara

⁴² <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=106015/43465>. Samarqand, 823AH AE Fulus.

⁴³ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=48481>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Bukhara.

On birinci resim,**Resim 11:** Mahmud (899-900). Çapı 25 mm, Ağırlığı 4. 8520 gr. Metal: AE. RR.

Yaklaşık Hicri 890/1485-910/1505 yılları arasında darbedilmiştir. Darb Yeri: Semerkand, Hicri 910/1505. Sikkenin üzerinde *Adl, Semerkand* yazılıdır. Anonim Sikke. www.zeno.ru. # 86509.⁴⁴

On ikinci resim,**Resim 12:** Şahruh Sultan (H. 807-850). Çapı 23 mm, Ağırlığı 4. 7857 gr. Metal: AE. R.

Timurî-Sultan Şahruh, Darb Yeri: Buhara, Hicri 832 (1428/9).

Anonim Sikke. www.zeno.ru. # 48481.⁴⁵

On üçüncü resim,**Resim 13:** Mahmud (899-900). Çapı 23 mm, Ağırlığı 3. 7901 gr. Metal: AE. R.

Darb Yeri: Semerkand-Taşkend, Hicri 899-900/1494-1495,

Anonim Sikke, *Adl, Semerkand (S)* şekli. www.zeno.ru. # 89437/148606/87861.⁴⁶

⁴⁴ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=86509>. Timurid AE fals, Samarqand 898AH.

⁴⁵ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=48481>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Bukhara.

⁴⁶ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=89437/148606/87861>. Timurid, fulus, Samarqand 899 AH.

On dördüncü resim,

Resim 14: Mahmud (899-900). Çapı 24.5 mm, Ağırlığı 5. 1108 gr. Metal: AE. RR.
Darb Yeri: Semerkand, Hicri 899/900/1494-1495, Anonim Sikke. www.zeno.ru. # 79919.⁴⁷

On beşinci resim,

Resim 15: Şahruh Sultan (H. 807-850). Çapı 23 mm, Ağırlığı 4. 0268 gr. Metal: AE. RRR.
Timuri, Uluğbek, Darb Yeri: Semerkand/Binkath, Hicri 832/1429 (?), Anonim Sikke. www.zeno.ru.
16247/36669/9464.⁴⁸

On altıncı resim,

Resim 16: Çapı 25 mm, Ağırlığı 3. 7728 gr. Metal: AE. RRR.
XIV-XVI. yüzyıla aittir, Darb Yeri: Taşkent'tir, balık figürlü bir sikke şeklinde darbedilmiştir.

⁴⁷ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=79919>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Sultan Husayn, 3rd reign 873-911AH.

⁴⁸ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=16247/36669/9464>. Timurid AE fals, Binkath?

On yedinci resim,

Resim 17: Çapı 26 mm, Ağırlığı 4. 4114 gr. Metal: AE. RRRRR.
Anonim Timurî Sikkesi, Şaş (?).www.zeno.ru. # 72224.⁴⁹

On sekizinci resim,

Resim 18: Çapı 24.8 mm, Ağırlığı 4. 6728 gr. Metal: AE. RR.
Timurî, Darb Yeri: Semerkand, Hicri 910/1505,
Anonim Sikke, Para Birimi: Dinar. www.zeno.ru. # 67499/33885/58310.⁵⁰

On dokuzuncu resim,

Resim 19: Mahmud (899-900). Çapı 24. 7 mm, Ağırlığı 4. 5429 gr. Metal: AE. RR.
Timur, Hicri 899/1494, Anonim Sikke, *Adl, Semerkand*. www.zeno.ru. # 97271.⁵¹

⁴⁹ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=72224>.

⁵⁰ E. A. Davidoviç, "Dnejnoe Hozyaystvo na Territorii Yujnogo Tadjikistana , uzbekistana vo Vtorom Desyati-letii XVI. v." *Numizmatičeskiy Sbornik*, Ç. V, Vıp I, Moskva, 1977. s. 9, 12, 15, 19; <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=67499>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Anonymous.

⁵¹ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=97271>. Timurid AE fulus, 899.

Yirminci resim,

Resim 20: Çapı 20 mm, Ağırlığı 3. 6059 gr. Metal: AE. R.

Timur, Hicri 890-920/1494-1514, Darb yeri: Semerkand/Taşkend, Anonim Sikke.
Barskan bölgesinde bulunmuştur.

Yirmi birinci resim,

Resim 21: Şahruh Sultan (H. 807-850). Çapı 26 mm, Ağırlığı 5. 1319 gr. Metal: AE. R.

Timurî, Semerkand, Hicri 832/1429, Anonim Sikke. www.zeno.ru. # 104332.⁵²

Yirmi ikinci resim,

Resim 22: Mahmud (899-900). Çapı 26.8 mm, Ağırlığı 4. 6911 gr. Metal: AE. RR.

Timurî, Darb Yeri: Semerkand, Hicri 900/1495, Anonim Sikke. www.zeno.ru. # 97281/79919.⁵³

⁵² <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=104332>. Bukhara, AH832, Timurid anonymous AE Fals.

⁵³ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=97281/79919>. Timurid AE fulus, Samarqand 900AH.

Yirmi üçüncü resim,

Resim 23: Sultan Hüseyin (873-911). Çapı 24 mm, Ağırlığı 4. 1836 gr. Metal: AE. RRR.

Hicri 902/1497, Semerkand/Hisar/Herat. Süslemeli Hisar sikkesi. [www.zeno.ru. # 4080/58384](http://www.zeno.ru/#4080/58384).⁵⁴

Bu sikke 27 nolu sikke ile aynı sultan dönemine aittir. Aşağıda bu sultan dönemine ait olan sikke-lerin okunuşları verilmiştir. Sultan Hüseyin adına Herat, Meşhed, Astarabad gibi şehirlerde de sikke kestirilmiştir.⁵⁵

Yirmi dördüncü resim,

Resim 24: Çapı 29 mm, Ağırlığı 4. 4237 gr. Metal: AE. RR.

⁵⁴ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=4080/58384>. ISLAMIC WORLD Late Anonymous Civic Copper Central Asian Hisar, Hisar-i Shadman.

⁵⁵ İrpan Tuhtiyev, a. g. e., s. 26.

Yirmi beşinci resim,**Resim 25:** Çapı 20 mm, Ağırlığı 1. 5358 gr. Metal: AE. RRR.

Barskan (Barsgan) bölgesinde bulunmuştur. Darb yeri Şaş (Taşkend), Hicri 906/964/1501-1557. Sikke, Mahmud Han dönemi ya da Mogulistan hanı Tuğluk Timur dönemine ait olabilir. Sikkenin üzerinde Şaş-Taşkent yazısının yanı sıra diğer tarafında aslan-pars resmi vardır.

Prof. Dr. P. Petrov'a göre Timur sikkeleri arasında yer almaktadır. [www.zeno.ru. # 115615/142444](http://www.zeno.ru/#115615/142444).⁵⁶

Yirmi altıncı resim,**Resim 26:** Şahruh Sultan (H. 807-850). Çapı 26 mm, Ağırlığı 6. 6489 gr. Metal: AE. R.

Anonim Sikke, Darb Yeri: Buhara, Hicri 832/1429. [www.zeno.ru. # 104332](http://www.zeno.ru/#104332).⁵⁷

⁵⁶ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=115615/142444>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Tashkand. Tashkand, Timurids Anonymous AE Fals, 964 AH

⁵⁷ E. Yu. Gonçarov, "Medny Çekan Timuridov v Horezme: Timur i Şahruh", *Epigrafika Vostoka*, XXVIII, s. 27-40; <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=104332>. Bukhara, AH832, Timurid anonymous AE Fals.

Yirmi yedinci resim,

Resim 27: Sultan Hüseyin (873-911). Çapı 25.3 mm, A 4. 5886 gr. Metal: AE. RRR.

Darb Yeri: Semerkand, Hicri 901/906/1496-1501,

Para Birimi: Anonim Dinar. Adil, Semerkand. www.zeno.ru. # 58521/79921.⁵⁸

Yirmi sekizinci resim,

Resim 28: Çapı 24.5 Ağırlığı 3. 9215 gr. Metal: AE. RRRRR.

Buhara, Şaş (Taşkend).

Yirmi dokuzuncu resim,

Resim 29: Çapı 24.5 mm, Ağırlığı 5. 6800 gr. Metal: AE.

⁵⁸ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=58521/79921>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Samarqand. ISLAMIC WORLD » Timurid » Sultan Husayn, 3rd reign 873-911AH. Timurid AE fals, Samarqand 906AH.

Otuzuncu resim,**Resim 30:** Çapı 24 mm, Ağırlığı 3. 6391 gr. Metal: AE.**Otuz birinci resim,****Resim 31:** Çapı 17.5 mm, Ağırlığı 1.7624 gr. Metal: AE. RRRR.

Barskan bölgesinde bulunmuştur. Uzmanlar tarafından Timurîler (XV-XVI) ya da daha sonraki bir döneme tarihlenmektedir. Sikkenin ön yüzünde iki adet altı köşeli yıldız mevcuttur. Ortasında Muhammed (Mehmed-Mahmud) gibi bir yazı bulunmaktadır. Otrar şehrinde Hicri 832/1429 yılında darbedilmiş olmalıdır. Para Birimi: Yarım Tenkidir. www.zeno.ru. # 150939.⁵⁹

Otuz ikinci resim,**Resim 32:** Çapı 26.5 mm, Ağırlığı 3.0227 gr. Metal: AE. RR.

Timurî-Şeybani

Darb Yeri: Buhara, Hicri 907/1502, Anonim Sikke, Para Birimi: Dinar. www.zeno.ru. # 58361.⁶⁰

⁵⁹ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=150939>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Tashkand.

⁶⁰ <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=58361>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Bukhara. Bukhara, anonymous AE dinar, 907AH.

Değerlendirme

Timur dönemine ve diğer Timurcululara ait olan sikkeler, Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan sınırları dâhilindeki bölgelerde bulunmuştur. Sikkelerin buldukları saklama kaplarına düşülen notlar, bazılarının Kafkas ötesinden (Türkistan, Kafkasya ve Gürcistan) Anadolu'ya getirildiklerini göstermektedir.

32 sikke içinde dünya literatürüne ilk kez kazandırılanları (özellikle dört sikke RRRRR/olağanüstü nadirdir) nümizmatlar için oldukça değerlidir. Timur dönemine ve sonrası dönemlere ait sikkelerin Anadolu'da uzun yıllar görülmesi, aynı zamanda ticari ve askeri münasebetlerinde devam ettiğini göstermektedir. Timur dönemi sikkeleri gümüş olarak Türkiye'de bulunabilmektedir fakat bakır sikkeler çok azdır ya da yok denecek kadardır. Bu sebeplere bağlı olarak mevcut sikkeler, zikredilen disiplin açısından önem arz etmektedir.

Maalesef meskûkât alanı Türkiye'de üzerinde yeterince durulmamış bir disiplindir, sahanın duayenleri ve koleksiyonerler dışında, bilimsel alt yapısı oluşturularak çalışılmamıştır. Roma-Grek-Bizans nümizmatığı üzerinde çalışılan otoritelerimiz mevcutsa da Timurî sikkeleri üzerinde yayın yapan bulunmamaktadır. Birkaç makale dışında, ilmi literatürde mevcut değildir. Mevcut literatür eksikliği, yabancı kaynaklarla giderilmeye çalışılmıştır.

Bu sikkelerin yanı sıra Yıldırım Beyazıt'a (Bayezit-Bayezid) ait sikkelerinde uzmanlar tarafından toparlanarak Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ya da Çubuk Belediyesi tarafından Belediye binasına ya da üniversite girişine müze standlarına bilgilendirme notlarıyla birlikte yerleştirilerek sergilenmesi gerekir. Sosyal bilimler alanında yapılmaya başlayan ve yeni kurulan iki üniversitenin (Yıldırım Beyazıt ve Sosyal Bilimler Üniversitesi) dünya standartlarında varlık gösterebilmesi, bilimsel yenilikler yönüyle çığır açan nitelikteki çalışmaları ortaya koymalarıyla mümkün olacaktır.

Yeni nesillerin geçmişle yüzleşmesi ve dönemin özelliklerini bir ölçüde de olsa belleklerinde canlandırabilmelerini sağlamak amacıyla kurulması teklif edilen bu standı, kısa süre içinde Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'nde bulunan sikke uzmanlarının (Osmanlı meskûkâtçıları) mevcut imkânlar dâhilinde hayata geçirmeleri elzemdir.

KAYNAKÇA

- Ahmedov, Buribay, *Amir Temurni Yad Etib*, Uzbekiston İzdatelstvo, Toşkent, 1996.
- Ahmedov, Buribay, *Tarihdan Saboklar*, Toşkent, 1994, Ukutuvçı Naşriyeti, Toşkent, 1994.
- Aka, İsmail, *Timur ve Devleti*, TTK Yayınları, Ankara, 2000.
- Alan, Hayrunnisa, "Timurlularda Vezirlik Müessesesi", *XIV. Türk Tarih Kongresi*, C. I, Ankara 9-13 Eylül 2002.
- Alan, Hayrunnisa, "Timur'un Toktamış Üzerine Seferleri ve Altın Ordanın Yıkılması Meselesi", *Bilig*, Güz 2003.
- Alan, Hayrunnisa, "Timurluların Bilim ve Sanata Yaklaşımları ve Bazı Son Dönem Sanatkârları", *Bilig*, Yaz 2004, S. 30.
- Alan, Hayrunnisa, "Timurlu Döneminde Hükümlerlik Anlayışı", Ölümünün 600. Yılında Emir Timur ve Mirası, Uluslararası Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi 26-27 Mayıs 2005, İstanbul 2007.
- Baştürk, Saadettin, "Timur'un Ortadoğu-Anadolu Seferleri, Bu Seferlere Karşı Koyma Çabaları ve Sonuçları", *History Studies*, Ortadoğu Özel Sayısı / Middle East Special Issue 2010.
- Çetin, Halil, *Ankara Savaşı ve Timur'un Anadolu Seferi*, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2012.
- Davidoviç, E. A., "Dnejnoe Hozyaystvo na Territorii Yujnogo Tadjikistana , Uzbekistana vo Vtorom Desyatiletii XVI. v." *Numizmatičeskiy Sbornik*, Ç. V, Vıp I, Moskva, 1977.
- Doğan, Mehmet, Ankara Sancağı'nda Tımar Sisteminin Dönüşümü, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara, 2006.
- Gonçarov, E. Yu., "Medniy Çekan Timuridov v Horezme: Timur i Şahruh", *Epigrafika Vostoka*, XXVIII.
- Gözlü, Ahmet, *Kıbrıs Eskiçağı ve Jeopolitiği*, Çizgi Yayınları, Konya, 2011.
- Hinz, W., *İslam'da Ölçü Sistemi*, Çeviren: Acar Sevim, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları No 21, İstanbul, 1990.
- İbni Arabşah, *Acaibu'l Makdur fi Nevaib-i Timur (Bozkırdan Gelen Bela)*, Çev. A. Batur, İstanbul, 2012.

- İbni Tagriberdi, *En Nücumu'z Zahire (Parlayan Yıldızlar)*, Çev. A. Batur, Selenge Yayınları, İstanbul, 2013.
- Lane-Poole, Stanley, *Catalogue Oriental Coins in the British Museum*, Volume VII, Longmans & Co., Paternoster Row; B. M. Pickering: London, 1882.
- Manz, Beatrice Forbes, "Timur ve Hâkimiyet Sembolü", Çev. M. Şamil Yüksel, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XV (2000).
- Mirzo Uluğbek, *Türt Ulus Tarihi*, Müt. B. Ahmedov, N. Norkulov, Çulpon Naşriyeti, Toşkent, 1994.
- Olcaş, Erol, Gültekin Teoman, "Dört Adet Nadir Sikke", 19. 01. 2009, s. 2. [http:// www. izmirnumismatik. org/ makaleler/4%20Adet%20Nadir%20Sikke.pdf](http://www.izmirnumismatik.org/makaleler/4%20Adet%20Nadir%20Sikke.pdf).
- Rajkai, Zsombor Tibor, *The Timurid Empire and the Ming China: Theories and Approaches Concerning the Relations of the Two Empires*, Budapest Monographs in East Asian Studies, 2007.
- Savelyev, P., *Moneti, Djuçidov, Djatağaidov, Djelairidov i Drugiya Obraşavşiyasiya v Zolotoy Ord v Epohu Tohtamişa*, Vıp II, Sankpeterburg 1858.
- Savelyev, P., *Neizdannıya Djuçiskiyya Moneti iz Raznih Sobraniy*, Vıp III, Sankpeterburg 1858.
- Şerafeddin Ali Yezidi, *Zafarnoma*, Müt. O. Buriyev, Kamalak Naşriyatı, Toşkent, 1994.
- Tuhtiyev, İrpan, *Temur va Temuriylar Sulolasining Tangalari*, Fan Naşriyeti, Toşkent, 1992.
- Yücel, Y., *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, Eratna Devleti, Kadı Burhanettin Devleti, Mutahharten ve Erzincan Emirliği, C. II, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989.
- Yüksel, Musa Şamil, "Arap Kaynaklarına Göre Timur ve Din", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXIII, S.1, Temmuz 2008.
- Yüksel, Musa Şamil, "Şahruh'un Sünni Canlandırma Siyaseti", *Tarih Okulu*, Sonbahar 2009, S. V.
- Yüksel, Musa Şamil, *Timurlularda Din-Devlet İlişkisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=51211>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Timur with Mahmud Khan 790-807AH » citing Mahmud Khan during his lifetime, before 800AH » akçe, Erzincan.

- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=70344>. Special projects » Khwarizm Numismatics » Timurid 781-900 AH» Timur » AV, <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=79239>. Special projects » Khwarizm Numismatics » Timurid 781-900 AH » Timur » AV.
- <http://www.zeno.ru/showphoto.php?photo=122374/122375/122376/122380>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Timur with Suyurghatmish 771-790AH.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=8537>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Shahrukh 807-850AH » Copper fals.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=100446/79922/23752>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Anonymous. Samarqand AH898, Timurid anonymous AE Fals.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=48481/8537>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Bukhara.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=8537/48481>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Shahrukh 807-850AH » Copper fals.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=44679>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Anonymous.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=158770/133414>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Samarqand.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=106015/43465>. Samarqand, 823AH AE Fulus.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=48481>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Bukhara.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=86509>. Timurid AE fals, Samarqand 898AH.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=48481>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Bukhara.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=89437/148606/87861>. Timurid, fulus, Samarqand 899 AH.
- <http://zeno.ru/showphoto.php?photo=79919>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Sultan Husayn, 3rd reign 873-911AH.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=16247/36669/9464>. Timurid AE fals, Binkath?

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=72224>.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=67499>. ISLAMIC WORLD » Timurid » Anonymous.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=97271>. Timurid AE fulus, 899.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=104332>. Bukhara, AH832, Timurid anonymous AE Fals.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=97281/79919>. Timurid AE fulus, Samarqand 900AH.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=4080/58384>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Hisar, Hisar-i Shadman.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=115615/142444>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Tashkand. Tashkand, Timurids Anonymous AE Fals, 964 AH

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=104332>. Bukhara, AH832, Timurid anonymous AE Fals.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=58521/79921>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Samarqand. ISLAMIC WORLD » Timurid » Sultan Husayn, 3rd reign 873-911AH. Timurid AE fals, Samarqand 906AH.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=150939>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Tashkand.

<http://zeno.ru/showphoto.php?photo=58361>. ISLAMIC WORLD » Late Anonymous Civic Copper » Central Asian » Bukhara. Bukhara, anonymous AE dinar, 907AH.

<http://rasmir.com/FORUM/index.php?/topic/8110-timuridi-ii-drugie-15-monet/> Опубликовано 07 Апрель 2014 - 03:33. Bu alanın otoritelerinden olan Prof. Dr. P. Petrov'un Timur dönemine ait sikkeler için yapmış olduğu değerlendirmeler, ayrıntıları ile ilgili sitede görülebilir.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Timur>

BÜTÜN YÖNLERİYLE

Çubuk ve çevresi

ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

9-10 EKİM 2015 / ÇUBUK-ANKARA

ISBN :978-605-61587-1-1

9786056158711